

בבית המשפט העליון

רע"א 1514/19

לפני: כבוד השופטת יי וילנר

המבקשת: הפניקס חברה לביטוח בע"מ

נגד

המשיבים: 1. סלטי ח'אלד
2. עו"ד דידי אופיר
3. כונס הנכסים הרשמי

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בנצרת מיום 28.1.2019 בפש"ר 51387-04-18, שניתנה על ידי כבי השופט ג' צפריך

בשם המבקשת: עו"ד ישראל בודה

בשם המשיבים 1-2: עו"ד אופיר דידי

בשם המשיב 3: עו"ד אסף ברקוביץ'

פסק-דין

1. בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופט ג' צפריך) בפש"ר 51387-04-18 מיום 28.1.2019, בגדרה נדחתה בקשת המבקשת – הפניקס חברה לביטוח בע"מ (להלן: הפניקס), לקיזוז ריבית, שכר טרחה והוצאות אשר התווספו לחוב המשיב 1 (להלן בהתאמה: המשיב) כלפיה, מפוליסת ביטוח המנהלים של המשיב אשר מנוהלת בהפניקס (להלן: הפוליסה).

2. ביום 11.12.2012 נחתם הסכם בין הפניקס לבין המשיב, במסגרתו לווה האחרון סך של 44,000 ש"ח מהפניקס, ושעבד את כספי הפוליסה לשם הבטחת תשלום החוב (להלן: הסכם ההלוואה). ואולם, המשיב לא עמד בהתחייבויותיו על-פי הסכם ההלוואה, ומשכך, ביום 9.10.2016 פתחה הפניקס תיק בהוצאה לפועל לשם גביית החוב.

3. ביום 10.6.2018 ניתן צו כינוס לנכסי המשיב, והמשיב 2 מונה למנהל המיוחד של נכסיו (להלן: המנהל המיוחד). בהמשך לכך, ביום 2.12.2018 הגישה הפניקס לבית המשפט המחוזי הדין בהליכי פשיטת הרגל של המשיב בקשה, כנושה מובטחת, למימוש הפוליסה ולקיצוץ חוב המשיב כלפיה מכספי הפוליסה. בתשובתו מיום 16.12.2018 הודיע המנהל המיוחד כי הוא אינו מתנגד לקבלת הבקשה האמורה.

ואולם, בתשובת המשיב נטען כי יש לדחות את בקשתה של הפניקס ככל שזו נוגעת לקיצוץ שכר טרחה, ריבית והוצאות אשר התווספו לקרן החוב כתוצאה מהליך ההוצאה לפועל שנקטה הפניקס (להלן: החובות הנלווים). בהמשך לכך, הגיש המנהל המיוחד תשובה נוספת, בגדרה נטען כי בחירתה של הפניקס לפעול לגביית החוב באמצעות הליך ההוצאה לפועל – היא אשר הביאה להיווצרות החובות הנלווים, וכי אלה לא היו נוצרים אם היתה היא מקזזת את חוב המשיב מכספי הפוליסה כבר במועד הפרתו של הסכם ההלוואה. משכך, נטען כי אין להתיר את קיצוץ החובות הנלווים מכספי הפוליסה, וכי על הפניקס להגיש בגינם תביעת חוב במסגרת הליך פשיטת הרגל – כנושה רגילה, שאינה מובטחת.

בתגובה טענה הפניקס כי למן הפרתו של הסכם ההלוואה, היא לא שקטה אלא שמריה ופעלה ללא לאות לגביית חובו של המשיב – זאת, בין היתר, באמצעות הליך ההוצאה לפועל אשר לא נשא פרי, וכן באמצעות הגשת בקשה למימוש הפוליסה בסמוך למתן צו הכינוס נגד המשיב. משכך, נטען כי הפניקס זכאית לקזז מכספי הפוליסה את מלוא חובו של המשיב כלפיה, אשר כולל – על-פי הוראת סעיף 7 לחוק המשכון, התשכ"ז-1967, וכן על-פי הסכם ההלוואה – את הקרן ואת החובות הנלווים גם יחד. עוד נטען כי אין לזקוף לחובתה של הפניקס את בחירתה לנקוט תחילה בהליך הוצאה לפועל, המהווה אמצעי מתון יותר לגביית החוב מאשר קיצוץ מכספי הפוליסה.

4. בהחלטתו מיום 28.1.2019 דחה בית המשפט המחוזי את בקשת הפניקס בחלקה, וקבע כי הפניקס אינה רשאית לקזז מכספי הפוליסה את החובות הנלווים, שכן חובות אלה נוצרו כתוצאה מבחירתה לנקוט בהליך ההוצאה לפועל. חלף זאת, כך נקבע, רשאית הפניקס לתבוע את החובות הנלווים בדרך של תביעת חוב רגילה אשר תוגש במסגרת הליך פשיטת הרגל.

על החלטה זו נסבה בקשת רשות הערעור שלפניי.

5. בבקשה דנן שבה הפניקס על טענותיה בפני בית המשפט המחוזי, וכן טוענת כי חובת תום הלב המוטלת עליה כלפי המשיב, כמו גם הוראת סעיף 8(ד)(2)(1) לחזור הממונה על שוק ההון ביטוח ופיננסים (חוזר גופים מוסדיים 5-9-2016 "כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים" (17.2.2016) (להלן: חוזר הממונה), מחייבות כי היא תקוז את חובו של המשיב מכספי הפוליסה אך כמוצא אחרון. בהקשר זה, תומכת הפניקס את טענותיה בפסק דינו של בית משפט זה בע"א 1057/18 עברון נ' ורדי (23.1.2019).

כונס הנכסים הרשמי, הוא המשיב 3, מצטרף, בעיקרו של דבר, לטענות הפניקס בבקשת רשות הערעור.

6. בתשובתו סומך המנהל המיוחד ידיו על החלטת בית המשפט המחוזי, ושב אף הוא על טענותיו בפניו. כן נטען כי טענותיה של הפניקס לגבי חובת תום הלב המוטלת עליה כלפי המשיב נטענו לראשונה במסגרת הבקשה דנן, ולפיכך מהוות הרחבת חזית אסורה. עוד נטען כי אם היתה הפניקס מקזזת מלכתחילה את חובו של המשיב מכספי הפוליסה, אזי היתה יתרת חובו נמוכה מזו הנוכחית, וזאת חרף המיסוי הכרוך במימוש מוקדם של הפוליסה. יחד עם זאת, המנהל המיוחד מסכים לקיזוז ריבית פיגורים והוצאות הנובעות ממימוש הפוליסה, כפי שזה אושר על-ידי בית המשפט המחוזי.

דיון והכרעה

7. לאחר העיון בבקשת רשות הערעור ובתשובות לה, ולאחר שנתתי לצדדים הזדמנות לטעון בעניין החלטה של תקנה 410 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, ושוכנעתי כי לא תפגענה זכויותיהם כבעלי דין אם אנהג בהתאם להוראת תקנה זו, החלטתי לדון בבקשה דנן כאילו ניתנה הרשות לערער והוגש ערעור על-פיה. אקדים ואומר כי אני סבורה שדין הערעור להתקבל – כמבואר להלן.

8. נקודת המוצא לדיוננו היא הוראת סעיף 7(א) לחוק המשכון, בגדרו נקבע כי: "המשכון משמש ערובה גם לדיבית, להוצאות ולדמי נזק שנתחייב בהם החייב בשל החיוב... ודינם של כל אלה כדין החיוב; והוא באין קביעה אחרת בהסכם המישכון" (ההדגשות אינן במקור, י.ו.). בענייננו, לא זו בלבד שהסכם ההלוואה – הוא "הסכם המישכון" דנן, אינו מחריג את תחולת סעיף 7(א) האמור, אלא שבסעיף ז(2) להסכם זה נקבע כי אם וכאשר יפר המשיב את התחייבויותיו, תהא הפניקס רשאית להעמיד לפירעון

את מלוא יתרת החוב אשר טרם סולקה, "לרבות... ריבית, [ו]הוצאות... על ידי פדיון הפוליסות ו/או בהליך משפטי אחר". נמצאנו למדים, אפוא, כי כספי הפוליסה משמשים הן להבטחת פירעונה של קרן החוב, והן להבטחת תשלום הריבית המוסכמת וההוצאות הנלוות לפירעון.

במצב דברים זה ונוכח ההלכה שנקבעה ברע"א 2512/17 פינצב נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ (10.4.2018), לפיה מבטחת-מלווה רשאית לקזז את חובו של מבוטח-לווה מכספי חסכון פנסיוני אשר מושכנו לשם הבטחת פירעון הלוואה שנטל הלה – הרי שמיניה וביה ניתן לקזז מכספים אלה אף ריבית הסכמית והוצאות הכרוכות בפירעון החוב, אשר דינן, כאמור לעיל, כדין החוב עצמו.

9. יתר על כן, אני סבורה כי לא נפל פגם בהחלטתה של הפניקס להקדים ולנקוט בהליך הוצאה לפועל לשם גביית חובו של המשיב, עובר למימוש כספי הפוליסה. אדרבה, התנהלות זו אף מגשימה את חובת תום הלב המוטלת עליה כלפי המשיב, כמו גם את הוראת סעיף 8(ד)(2)(ו) לחוזר הממונה. אבאר את דבריי.

אכן, בסעיף 23 לחוק המשכון נקבע כי אף אם משכן הלווה נכס כלשהו לשם הבטחת פירעון חובו, אין בכך כדי למנוע מהמלווה-בעל המשכון לגבות את החוב אף באמצעים חוקיים אחרים (ראו גם: עניין עברון, בפסקה 19). ואולם, המלווה אינו בן-חורין לחלוטין בבחירת האמצעי לגביית החוב, שכן במסגרת בחירה זו מחויב הוא לפעול בתום לב כלפי הלווה (ראו: שם, בפסקה 20 והאסמכתאות שם).

בתוך כך, נקבע בעניין עברון כי חובת תום הלב החלה על גוף מוסדי אשר מעמיד הלוואות לרשות מבוטחיו, תוך משכון כספי ביטוח הצבורים אצלו, מחייבת כי המבטח יפנה למימוש כספי פנסיה אך כמוצא אחרון, ולאחר שמוצו האמצעים החלופיים לפירעון החוב האמור. זאת, נוכח חשיבותו הסוציאלית של החסכון הפנסיוני, אשר נועד למחייתו של המבוטח בשנים שלאחר הפרישה (ראו: עניין עברון, בפסקאות 31-32; והשוו: ע"א 6187/15 פסגות קופות גמל ופנסיה בע"מ נ' צולר, פסקה 29 (28.5.2018); עניין פינצב, בפסקאות 11 ו-15 לחוות דעתו של השופט י' דנציגר). קביעה זו עולה בקנה אחד אף עם הוראת סעיף 8(ד)(2)(ו) לחוזר הממונה, לפיו קיזוז חובו של מבוטח-לווה מחסכון פנסיוני ייעשה רק כ"צעד אחרון... [ו]רק לאחר שהגוף המוסדי נקט את כל האמצעים האחרים העומדים לרשותו לצורך פירעון הלוואה".

10. זאת ועוד, וכפי שכתבתי בעניין עברון, אני סבורה כי לא זו בלבד שזכות לקיזוז של מבטחת-מלווה כפופה לחובת תום הלב המוטלת עליה כלפי הלווה כאמור, אלא שיש בהוראות חוזר הממונה כדי לתחום מלכתחילה את זכות המבטחת לקיזוז חובו של המבוטח מכספי הפנסיה – כך שזו תוגבל אך למקרים שהם בבחינת "מוצא אחרון" כמבואר לעיל (ראו עניין עברון, בפסקה 3 לחוות דעתי).

11. הנה כי כן, אני סבורה כי בדין בחרה הפניקס להקדים הליך הוצאה לפועל לקיזוז חובו של המשיב מכספי הפוליסה, וזאת הן נוכח חובת תום הלב המוטלת עליה כלפי המשיב, והן נוכח הוראתו המפורשת של הממונה. לא היה, אפוא, מקום "להענישה" בגין בחירה מוצדקת זו, ולגרוע מזכותה, כנושה מובטחת, לקזז את מלוא חובו של המשיב כלפיה מכספי הפוליסה – לרבות ריבית, שכר טרחה והוצאות כדין.

12. לבסוף, אציין כי לא מצאתי ממש בטענת המנהל המיוחד להרחבת חזית אסורה שביצעה הפניקס בבקשתה דנן, שכן כבר בתשובה אשר הוגשה מטעם הפניקס לבית המשפט המחוזי ביום 28.1.2019 נטען כי "אין לזקוף לחובתה את נסיונה לגבות החוב באמצעי פחות דרסטי ממימוש הבטוחה" (ראו: שם, בפסקה 3). טענה זו דומה במהותה לטענות הפניקס לפניי באשר לחובת תום הלב המוטלת עליה כלפי המבקש, והדברים ברורים.

13. סוף דבר: הערעור מתקבל.

בנסיבות העניין, לא ייעשה צו להוצאות.

ניתן היום, י"ג בתמוז התשע"ט (16.7.2019).

ש ו פ ט ת